

МИСТЕЦТВО КРАЄЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ІСТОРИЧНА ДРАМА ПРО МІСТО КОЛОМІЮ

Монолатій І. С. Цісарська Коломия. 1772–1918 : монографія [Текст] / Іван Сергійович Монолатій. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2010. – 312 с.

Сучасна українська історіографія поповнилася новою науковою працею з історичного краєзнавства відомого дослідника Івана Монолатія “Цісарська Коломия. 1772–1918”. “Драма на три дії з життя другого міста Галичини габсбурзької доби” за законами жанру має дійових осіб і написана в цікавій формі.

У першому розділі (дія перша) “Народження нового міста: під владою Габсбургів” відображено становище м. Коломия в умовах приєднання Галичини до Австрії. Автор висвітлює специфіку політичного й адміністративного устрою Коломиї, що “стала одним з найважливіших адміністративних та промислових центрів краю, поряд з такими містами, як Львів, Перемишль, Тернопіль, Ярослав”. У цьому розділі охарактеризовано господарську діяльність, ремесла, торгівлю, промисловий розвиток, транспорт, будівництво, парки та релігійні споруди Коломиї.

І.Монолатій у дії другій “Змужніння нашого міста: національне відродження коломийських українців” проаналізував здобутки коломиян в умовах “весни народів” і в другій половині XIX ст. Основними досягненнями громадсько-політичної і культурно-просвітницької діяльності українців Коломиї стали організація українського аматорського театру, організація читалень, національно-культурних установ, видавництв. Автор змальовує культурно-просвітницьке життя містян, описуючи створення та діяльність “коломийського Бояна”, проведення вечірок і вечорниць, виставок, а також становище коломийських національних меншин.

Значне місце в монографії приділяється історії освіти, зокрема, діяльності Коломийської гімназії. Іван Монолатій розкриває обставини заснування гімназії, специфіку її навчальної діяльності. Корисними для сучасного вчителя історії й істориків-науковців будуть принципи науково-дослідницької роботи історичних гімназійних гуртків, подані автором книги. Про рівень навчальної та наукової діяльності Коломийської гімназії засвідчує укладений перелік відомих випускників цього освітнього закладу за період 1892–1918 рр., серед яких такі імена, як Мирослав Ірчан, Симеон Лукач та ін.

Другий розділ завершується напрочуд смачно: коломийською цісарською кухнею. Автор ділиться із читачами давніми рецептами з кухарської книжки. Кожен може спробувати приготувати різні книдлі, цісарський омлет, ванільну бабку, яблучний струдель, торт “Захер” і відчутти смак цісарської доби в божевільному вирі глобалізованого XXI століття.

Дія третя “Смерть цісарського міста: під скіпетром Романових” присвячена драматичним подіям Першої світової війни. Автор аналізує становище Коломиї під час російських окупацій (займанщини): першої (15 вересня 1914 р. – 16 лютого 1915 р.), другої (12 травня – 10 червня 1915 р.), третьої (13 червня 1916 р. – 27 липня 1917 р.). Історик подає список коломийських легіонерів УСС і короткі довідки про їхній бойовий та життєвий шлях. Лист Аделі Куниської, санітарки УСС, до своєї доньки, де є такі слова: “...А тепер одна просьба до Тебе Дитино моя рідна. Люби Україну! Ніколи не забувай молити ся за самостійність України бо ворог могутий і лютий...”, – свідчення не тільки соборницьких прагнень галичан, жертвовності жінки-українки, а, насамперед, приклад патріотичного виховання в українських родин, досвід якого є актуальним і сьогодні.

Рецензована монографія проілюстрована унікальними додатками: світлинами, поштівками, документами, таблицями, які допомагають читачеві краще уявити життя міського соціуму впродовж 1772–1918 рр. і зрозуміти, чому ностальгують коломиїці за австрійською Коломиєю.

Дослідження І.Монолатія, залюбленого в історію, у своє історичне місто, відображає історію Коломиї в 1772–1918 рр. на основі новітніх підходів до історіописання. Взамін хронологічного викладу подій маємо історичну драму, сповнену життям, емоціями, почуттями, кольорами й просто живими людьми: від пересічного містянина до цісаря. Досить удалими є історичні портрети відомих коломиян і “славних гостей цісарської Коломиї”: Івана Франка, цісаря Франца Йосифа І, митрополита Андрея Шептицького, архієпископа Карла І Габсбурга й архієпископіні Зіти де Бурбон-Парма фон Габсбург, архієпископа Вільгельма-Франца Люттрінгена Габсбурга (Василя Вишиваного).

На нашу думку, монографія Івана Монолатія “Цісарська Коломия. 1772–1918” відображає використання міждисциплінарного підходу до висвітлення історії м. Коломия, суть якого полягає у відмові від політичної історії та в поєднанні досліджень різних аспектів діяльності людини: природи, демографії, психології, соціології, ментальності, гендеру, культури, побуту тощо. Книга заперечує усталений стереотип про те, що історичне краєзнавство є цариною істориків-любителів, розвагою.